

2020-04-06

NSPH om regeringens proposition 2019/20:84

”Förbättringar för barn och unga inom den psykiatriska tvångsvården”

Sverige har kritiserats både av svenska frivilligorganisationer samt olika FN-organ för att tillåta långtgående tvångsåtgärder mot barn och unga i behov av psykiatrisk vård. Regeringen har velat göra något åt dessa brister och tillsatte för några år sedan utredningen För barnets bästa (SOU 2017:11). Den föreslog flera angelägna begränsningar i tvångsvården gällande barn inom psykiatri.

Regeringen har nu gått vidare och föreslår i en proposition viktiga begränsningar och skärpningar i lagstiftning som ger stöd för tvångsåtgärder vid vård av barn. Det införs också en bestämmelse om särskild underrättelse till Inspektionen för vård och omsorg om en patient som är under 18 år utsetts för upprepade tvångsåtgärder under en vårdperiod. Dessutom föreslås att barn som tvångsvårdas ska ha rätt till dagliga aktiviteter och minst en timmes utevistelse varje dag.

Dessa förslag är bra och tillstyrks av NSPH men vi saknar flera av utredningens kvalitetsförbättrande förslag. De har avvisats av regeringen med hänvisning till att de redan är tillgodosedda genom andra lagar eller regelverk eller inom ramen för statliga myndigheters verksamhet. Flera av dessa förslag handlade om att på långsikt åstadkomma kvalitetsutveckling för barn i tvångsvård. Det kan vara pedagogiska och dialoginriktade insatser i kombination med en skärpt tillsyn. Det kan vara att hitta nya former för reflektion tillsammans med brukare och anhöriga kring det egna arbetet. Det kan handla om att förändra vårdpersonals attityder och att medvetandegöra dem om den maktobalans och stigmatisering som råder inom verksamheter som arbetar med tvångsvård för barn.

Propositionen har, genom att denna typ av frågor avvisats, fått en slagsida åt det juridiska hållet: vad är tillåtet och under vilka förutsättningar? Det viktigaste har varit att formulera lagparagrafer som lever upp till barnkonventionen och inte riskerar kritik vid externa granskningar. Regeringen har därigenom lagt mindre vikt vid att utveckla en dynamisk tillsynsverksamhet där man också satsar på det förebyggande arbetet med att utveckla kvaliteter i bemötande, kommunikation, samarbetsförmåga och skapande av delaktighet. Nedan kommenterar vi några av de förslag från utredningen som vi saknar i propositionen.

Förslag om att föra in bestämmelse om systematiskt kvalitetssäkringsarbete för att minska behovet av tvångsvård.

Förslaget avvisas i propositionen med hänvisning till att frågorna omfattas av annan lagstiftning. Som ett komplement till detta har regeringen uppdragit åt Socialstyrelsen att stimulera och stärka det nationella arbetet med att utveckla och sprida relevant och aktuell kunskap samt ändamålsenligt kunskapsstöd, metoder och arbetsätt till hälso- och

sjukvårdspersonal som arbetar med barn i den psykiatriska heldygnsvården, inklusive tvångsvården.

NSPH stödjer förslaget men anser att formuleringarna av uppdraget är för vaga, både vad beträffar målsättningar, innehåll och vilka som ska bjudas in att medverka i arbetet. Vi anser att man mer tydligt bör arbeta med målsättningen att minska behovet av tvångsåtgärder och även att kontinuerligt redovisa hur detta arbete bedrivs. För att lyckas med ett sådant systematiskt kvalitetsutvecklingsarbete bör man betona patientperspektivet och skapa medvetenhet om den maktobalans som ofta råder mellan patient och personal och de negativa effekter detta har på bemötandet och kommunikationskulturen på vårdenheter. Metoder som har utvecklats med utgångspunkt från patienter, brukare och anhörigas kunskaper och erfarenheter är extra viktiga i detta sammanhang. Det kan exempelvis handla om peer support, patientforum och externa brukarstyrda revisioner.

Förslaget om att barn ska få information och att få uttrycka åsikter

Förslaget avvisas i propositionen. Vi anser att förslaget borde ha tagits med, med tillägget att det bör införas krav på att registrera barnets åsikter i journalen. NSPH anser vidare att det behöver skapas metoder, verktyg och rutiner för hur denna dialog ska genomföras och följas upp. Om avvikelser ska ske mot barnets åsikter bör läkaren kommentera varför denna avvikelse har skett. Om tillsynsmyndigheter och Barnombudsmannen ska kunna följa upp ett ärende krävs att det finns god dokumentation.

Utöver detta är det viktigt att säkerställa att den unga själv anser sig informerad. För att uppnå det på ett tillfredsställande sätt behöver man se över kognitiva och tekniska hjälpmedel för att kunna fånga upp åsikter och ge information.

Förslag om att barn inte får vårdas tillsammans med vuxna

Förslaget avvisas i propositionen med hänvisning till att det behövs ytterligare beredningsunderlag. Vi anser att förslaget borde ha tagits med. De undantag som skulle kunna vara aktuella borde regeringen enkelt ha kunnat formulera tillsammans med regionerna.

Förslag om att barn som vårdas enligt LPT inte ska kunna vårdas vid sjukvårdsinrättning för rättspsykiatrisk vård

Förslaget har avvisats av regeringen som ansett att det varit otydligt formulerat och att det finns barn som själva önskar en sådan vårdform. Vår uppfattning är att barn som vårdas under LPT aldrig ska placeras inom rättspsykiatri vare sig den unge själv skulle önska det eller inte. Andelen barn som själva väljer att vårdas vid en rättspsykiatrisk vård enhet borde vara försumbar.

Förslag om nämnd för utveckling och kontroll av psykiatrisk tvångsvård av barn

Förslaget har avvisats i remissen med hänvisning till att den förslagna uppgiften redan ligger inom de uppdrag som ankommer på Inspektionen för vård och omsorg och Socialstyrelsen. Regeringen finner därför inte skäl för att gå vidare med frågan.

NSPH anser att förslaget om ett särskilt utvecklings- och kontrollorgan borde ha tagits med i propositionen. Vår bedömning är att den verksamhet som skisseras i förslaget saknas både

inom Inspektionen för vård och omsorg och inom Socialstyrelsens verksamhet. Vår uppfattning är organets sammansättning är viktig och att det alltså är av största vikt att målgruppen i form av representanter för patient- brukar- och anhörigorganisationer är representerade i organet. Förebilder till ett sådant organ finns exempelvis i Norge.

Regeringens motivering att den verksamhet som föreslås redan ligger inom ramen för den berörda myndigheternas verksamhet är svag och tyder på att man har en låg ambitionsnivå när det gäller att granska och utveckla tvånget mot barn.

Nationell Samverkan för Psykisk Hälsa

Ann-Kristin Sandberg

Ordförande NSPH